

סימן סב.

בענין צום תשעה באב בזמן בית שני

צבאות, ואל הנביאים לאמר, האבכה בחדש
החמישי הנזר כאשר עשיתי זה כמה שנים".

ופירש רש"י ז"ל: "וישלח בית אל שראצר
ורגם מלך ואנשיו, אנשים צדיקים
היו ושלחו מבבל לקרוביהם שבבית לבא

זכריה (ז' א'): "ויהי בשנת ארבע לדירוש
המלך, היה דבר ה' אל זכריה

בארבעה לחדש התשיעי בכסלו, וישלח
בית אל שר אצר ורגם מלך ואנשיו לחלות
את פני ה', לאמר אל הכהנים אשר לבית ה'

לחלות את פני ה' בירושלים בעדם ולשאל
מאת הכהנים להודיעם אם יבכו בחדש אב
אחרי אשר חזר הבית להבנות".

וכן פירש הרד"ק ז"ל שם ששאלתם היתה
אחר ששמעו שבית שני נבנה והולך
האם הם יצומו בתשעה באב כמו שצמו
באותם שבעים שנות החרבן.

ותשובת השי"ת אליהם היתה (שם ח' י"ח):
"ויהי דבר ה' צבאות אלי לאמור
כה אמר ה' צבאות צום הרביעי, וצום
החמישי, וצום השביעי, וצום העשירי, יהיה
לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים
טובים, והאמת והשלום אהבו". וצום
"החמישי" הנזכר כאן במקרא הוא חודש
"אב" עיין במפרשים שם, וכתב הרד"ק ז"ל:
"יהיה כל אחד מן הצומות לבית יהודה כבית
שני לששון ולשמחה ולמועדים טובים".
ועיין בארוכה בפירוש הראב"ע ז"ל שם.

ופשט הדברים מורה שבזמן בית שני אכן
לא היו מתענים בתשעה באב על
חרבן בית ראשון, ועיין מגן אברהם (סימן
נ"א) שהביא דברי הגהות מנהגים שיש שאין
אומרים מזמור לתודה בערב תשעה באב וכן
בתשעה באב, ומהרש"ל בתשובה (סימן ס"ד)
כתב שזה טעות שהרי בזמן המקדש היה
תשעה באב יום טוב והיו מקריבין תודה
ע"ש. [ועיין היטב בהגהות עטרת זקנים
או"ח שם, והשוה טעמו להאמור לעיל
ודוק].

מיהו כבר נודע ששיטת הרמב"ם ז"ל
בפירוש המשניות ראש השנה (פרק
ב') שבתשעה באב בזמן בית שני היו מתענים
על חרבן בית ראשון ושאר הצרות שאירעו
בו, אבל פשט המקראות לעיל ופשט הסוגיה
בראש השנה (י"ח ב') מראה בעליל דבזמן
בית שני לא צמו בתשעה באב על חרבן בית

ראשון, ובשו"ת תשב"ץ ח"ב (ס"ס רע"א) כבר
עמד שדברי הרמב"ם ז"ל תמוהים, וכתב
דטעות סופר נפל בדבריו, ועיין שו"ת הלכות
קטנות ח"ב (סימן ק"מ), והגאון רי"ט ז"ל נכד
הגאון מקוטנא ז"ל בהגהות "מעט צרי"
שבסוף ספר ישועות מלכו על הרמב"ם
הלכות מגילה (פ"ב הי"א) כתב: "עיין מדרש
איכה רבה דמשמע שבימי בית שני דתשעה
באב היה לששון ולשמחה, היו אז קורין
מגילת איכה", ועיין בהגהות מהר"פ שפיץ
ז"ל לשלחן ערוך או"ח (סימן תקנ"ב) עיין שם.
[והגהות מהר"פ שפיץ ז"ל שציין – לא
ידעתי למי כיון והיכן נדפסו].

והדברים ארוכים בזה, ועיין בפירוש
מהר"ם אלשיך זכריה (פרק ג'),
והגהות הגאון יעב"ץ ז"ל לפסקי הרא"ש
פסחים (פרק ד'), ועיין לגאון חיד"א ז"ל
במחזיק ברכה או"ח (סימן תקנ"ג אות ב'),
ובספרו פתח עינים ראש השנה (י"ח ב'),
ולגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספר עיני כל
חי ראש השנה (שם), ולגאון רבי יוסף שאול
נתנזון ז"ל בשו"ת שואל ומשיב מהדורה
קמא (ח"ג סימן קע"ט), ובהגהותיו בית שאול
למשנה ראש השנה (פ"א מ"ג), והגהות מצפה
איתן תענית (י"ב א'), ובספר טהרת המים
(מערכת ט' אות א'), ובספר מכתב לחזקיה ראש
השנה (שם), ועיין גם במפתחות, ולגאון
אדמו"ר רבי צדוק הכהן זצ"ל מלובלין בספר
פרי צדיק על התורה דברים (ד"כ ע"ב), ולשאר
בשרו בשו"ת דברי מלכאל ח"ג (ס"ס כ"ו)
ומה שכתבנו בגליון שם (שלא זכר כלל לרמב"ם
ולמדברים בזה), ושו"ת פני מבין או"ח (סימן
קנ"א), ושו"ת אפרקסטא דעניא (סימן מ"ז אות
ב'), ושו"ת יד סופר ערלוי (דקפ"ה ע"ב, ודקצ"ד
ע"ב), ובספר נפש חיה (סימן נ"א) ע"ש, ולגרז"ו
לייטר ז"ל, וכתבתי במקומו בס"ד, ואכמ"ל.